

Udvalget for Videnskab og Teknologi
Folketinget
Christiansborg
1240 København K

Til udvalget fremsendes hermed til orientering:

- ./.
- Redegørelse vedrørende brugerbetaling for videregående uddannelse som efterspurgt af udvalget i Beretning over Forslag til folketingsbeslutning om sikring af videregående uddannelser uden brugerbetaling af 21. maj 2008 (B17).

Med venlig hilsen

Helge Sander

11. november 2008

**Ministeriet for Videnskab
Teknologi og Udvikling**

Bredgade 43
1260 København K
Telefon 3392 9700
Telefax 3332 3501
E-post vt@vtu.dk
Netsted www.vtu.dk
CVR-nr. 1680 5408

Regeringens redegørelse til Udvalget for Videnskab og Teknologi om lovgivningen om brugerbetaling på videregående uddannelser og om udviklingen i brugerbetaling for videregående uddannelser i EU/EØS-landene

1 Baggrund

Den 4. december 2007 fremsatte Johanne Schmidt-Nielsen (EL), Line Barfod (EL), Per Clausen (EL) og Frank Aaen (EL) beslutningsforslag nr. B 17: Forslag til folketingsbeslutning om sikring af videregående uddannelser uden brugerbetaling.

På den baggrund afgav Udvalget for Videnskab og Teknologi den 21. maj 2008: Beretning over Forslag til folketingsbeslutning om sikring af videregående uddannelser uden brugerbetaling. Udvalget opfordrede heri regeringen til at afgive:

- En redegørelse om, hvorvidt den nuværende lovgivning er tilstrækkelig klar på spørgsmålet om brugerbetaling.
- En redegørelse for udviklingen omkring brugerbetaling i EU-medlemslandene og EØS-landene.

**Ministeriet for Videnskab
Teknologi og Udvikling**

Side 2/2

De efterspurgte redegørelser følger nedenfor.

2 Den nuværende lovgivning om brugerbetaling for de ordinære videregående uddannelser

2.1 Lovgivningen for de videregående uddannelser

Universiteter (Videnskabsministeriets område)

Efter dansk ret er det et grundlæggende princip, at uddannelse er gratis, medmindre der er udtrykkelig hjemmel i universitetsloven til at opkræve deltagerbetaling. På universitetsområdet betyder det, at danske statsborgere (og personer, der efter gældende ret skal ligestilles hermed), som optages på en godkendt dansk heltidsuddannelse (bachelor- og kandidatuddannelser), jf. universitetslovens § 4, ikke må afkræves deltagerbetaling for uddannelsen. Der må således ikke opkræves betaling for deltagelse i undervisning og i prøver og anden bedømmelse, som indgår i eksamen. Universiteterne modtager samtidig fuldt taxametertilskud til disse studerende.

I universitetslovens § 26 er der hjemmel til i en række tilfælde at opkræve deltagerbetaling.

Universiteterne skal opkræve delvis deltagerbetaling på godkendte danske deltidsuddannelser (masteruddannelser m.m.), jf. universitetslovens § 5, af danske statsborgere (og personer, der efter gældende ret skal ligestilles hermed). Universiteterne modtager samtidig delvis taxametertilskud til disse studerende, jf. universitetslovens § 26, stk. 1.

Universiteterne skal opkræve fuld deltagerbetaling på såvel godkendte danske heltidsuddannelser som deltidsuddannelser af visse udenlandske studerende, jf. universitetslovens § 26, stk. 2. Det drejer sig om studerende, der hverken efter

EU-retten, herunder EØS-aftalen, eller konventioner og internationale aftaler, som Danmark har indgået, har krav på ligestilling med danske statsborgere, for så vidt angår adgang til gratis uddannelse. Universiteterne modtager ingen taxametertilskud til disse studerende. Endvidere kan universiteterne af disse studerende tillige opkræve depositum for behandling af ansøgning om optagelse på uddannelsen og gebyr for afholdelse af kvalifikationsprøve m.v., jf. universitetslovens § 26, stk. 5 og 6.

Universiteterne kan uden statstilskud udbyde deltidsuddannelser som indtægtsdækket virksomhed til virksomheder og lignende.

For så vidt angår ph.d.-studerende, hvis uddannelse finansieres af eksterne midler, kan universitetet opkræve fuld betaling, jf. universitetslovens § 27.

Videregående uddannelser på Undervisningsministeriets område

Inden for Undervisningsministeriets område ydes der statstilskud til de ordinære videregående uddannelser (taxametertilskud), jf. § 32 i lov om erhvervsakademiuddannelser og professionsbacheloruddannelser (LEP). Undervisningen på erhvervsakademiuddannelser og professionsbacheloruddannelser er således gratis for de studerende i lighed med universitetsområdet.¹

**Ministeriet for Videnskab
Teknologi og Udvikling**

Side 3/3

Der ydes endvidere tilskud for undervisningen af udenlandske studerende, der har tidsbegrænset opholdstilladelse eller tidsbegrænset opholdstilladelse med mulighed for varigt ophold i Danmark, udenlandske studerende, der følger undervisningen som led i en udvekslingsaftale og studerende, der efter EU/EØS-reglerne ligestilles med danske statsborgere, jf. § 35 i LEP. Undervisningen er således gratis for disse studerende i lighed med universitetsområdet.

I § 38 i LEP er der hjemmel til at opkræve deltagerbetaling i særlige tilfælde. Bestemmelsen omfatter kun erhvervsakademiuddannelserne.²

Uddannelsesinstitutionerne skal opkræve delvis deltagerbetaling for erhvervsrettet voksenuddannelse, hvortil staten yder et delvist tilskud, jf. henholdsvis § 6 og § 8 i lov om åben uddannelse.³ Disse uddannelser svarer til deltidsuddannelser på universitetsområdet.

Efter lov om åben uddannelse har institutionerne – parallelt til universitetsområdet – endvidere mulighed for at udbyde åben uddannelse som indtægtsdækket virksomhed uden tilskud til virksomheder og lignende, jf. § 4 i lov om åben uddannelse.

---

¹ Der henvises til lov nr. 207 af 31. marts 2008 samt bemærkningerne til lovforslag nr. L 25.

² Bestemmelsen er en delvis videreførelse af § 9, stk. 9, i lov om korte videregående uddannelser (erhvervsakademiuddannelser). Bestemmelsen i § 9, stk. 9, har ikke været anvendt, jf. undervisningsministerens svar til Folketingets Uddannelsesudvalg på spørgsmål 5 vedr. behandlingen af lovforslag nr. L 25.

³ Lovbekendtgørelse nr. 939 af 22. september 2008 om åben uddannelse (erhvervsrettet voksenuddannelse) m.v.

Videregående uddannelser på Kulturministeriets område

Kulturministeriets videregående uddannelser er omfattet af samme gratisprincip, som gælder for universitetsområdet. I § 13 i lov om videregående kunstneriske uddannelser under Kulturministeriet og i § 5 i lov om Danmarks Biblioteksskole er der hjemmel til i en række tilfælde at opkræve deltagerbetaling. Det gælder efter- og videreuddannelse, åben uddannelse, uddannelse af visse udenlandske studerende og uddannelse af ph.d.-studerende, hvis uddannelse finansieres af eksterne midler.

En institution kan opkræve gebyr til hel eller delvis dækning af udgifter i forbindelse med optagelsesprøver m.v.

Efter reglerne i bekendtgørelse om opkrævning af betaling fra udenlandske studerende på Kulturministeriets videregående uddannelser skal institutionerne opkræve fuld deltagerbetaling for udenlandske studerende på heltids- og deltidsuddannelser, der hverken efter EU-retten, herunder EØS-aftalen, eller konventioner og internationale aftaler, som Danmark har indgået, har krav på ligestilling med danske statsborgere, for så vidt angår adgang til gratis uddannelse.

Ministeriet for Videnskab
Teknologi og Udvikling

Side 4/4

Videregående uddannelser på Økonomi- og Erhvervsministeriets område

For så vidt angår videregående maritime uddannelser, som ligger under Søfartsstyrelsen, betyder gratisprincippet, at danske statsborgere, som optages på en godkendt dansk maritim uddannelse, ikke må afkræves deltagerbetaling for uddannelsen. De maritime uddannelsesinstitutioner modtager samtidig fuldt taxametertilskud for disse elever/studerende. Dette gælder også elever/studerende, som efter EU-retten, herunder EØS-aftalen, konventioner og internationale aftaler, som Danmark har indgået, har krav på ligestilling med danske statsborgere, for så vidt angår adgang til gratis uddannelse. De maritime uddannelsesinstitutioner modtager også fuldt taxametertilskud for disse elever.

Søfartsstyrelsen har ikke nogen bestemmelser for optag af udenlandske studerende, der ikke er omfattet af ovenstående. I praksis har der ikke været behov for at regulere området, da der ikke har været efterspørgsel på optagelse fra denne gruppe studerende. Det bemærkes, at de videregående maritime uddannelser udelukkende udbydes med dansk undervisningssprog. I takt med den stigende globalisering vil Søfartsstyrelsen vurdere, om der er behov for revision af området.

2.2 Konklusion

Efter regeringens opfattelse fremgår det klart af den lovgivning, som gælder for de forskellige videregående uddannelser i Danmark, at der ikke må opkræves betaling for deltagelse i undervisning og i prøver og anden bedømmelse, som indgår i eksamen, hvis uddannelsesinstitutionerne modtager fuldt taxametertilskud, og at evt. deltagerbetaling kræver positiv lovhjemmel. Det indebærer således, at der ikke er hjemmel til at opkræve deltagerbetaling fra danske studerende m.fl., som er optaget på statsgodkendte videregående ordinære heltidsuddannelser. Regeringen finder på den baggrund, at den nuværende lovgivning er tilstrækkelig klar, hvad angår brugerbetaling.

3 Brugerbetaling for videregående uddannelser i EU-medlemslandene og EØS-landene

3.1 Indledende betragtninger

Redegørelsens fokus

I redegørelsen søges – på baggrund af de tilgængelige oplysninger, jf. nedenfor om de anvendte kilder – at give et overordnet billede af anvendelsen af brugerbetaling på offentlige videregående uddannelser (ISCED 5-niveau⁴) i EU/EØS-landene.

Brugerbetaling på privat udbudte uddannelser beskrives således ikke i redegørelsen.

Endvidere fokuseres der i redegørelsen på heltidsuddannelser, hvilket betyder, at der ses bort fra eventuel brugerbetaling på deltidsuddannelser.

Endelig bemærkes, at redegørelsen primært omhandler videregående uddannelse på bachelorniveau⁵. I det omfang det har været muligt, indgår oplysninger vedrørende uddannelse på kandidatniveau også i redegørelsen.

For så vidt angår begrebet ”brugerbetaling” forstås i det følgende alle betalinger, som den studerende *skal* betale for at blive optaget på et studium, være indskrevet som studerende og afslutte studiet. Brugerbetaling kan således for eksempel omfatte følgende ydelser:

- Gebyr for indskrivning/registrering
- Undervisningsafgift (”tuition fee”)
- Betaling for obligatorisk medlemskab af studenterorganisationer
- Betaling for udstedelse af eksamensbevis.

Begrebet ”3. landsstuderende” anvendes i det følgende som betegnelse for studerende fra lande uden for EU/EØS-området.

Anvendte kilder

Redegørelsen bygger primært på oplysninger tilvejebragt via Europa-Kommissionens og EU-medlemsstaternes informationsnetværk om uddannelse i Europa, Eurydice⁶.

---

⁴ International Standard Classification of Education, oprettet af UNESCO som redskab til sammenligning af uddannelsessystemer og -niveauer. De videregående uddannelser er opdelt i: 1) ISCED 5A: uddannelser af mindst 3 års varighed, der forudsætter en studiekompetencegivende uddannelse og har forskningstilknøytning, 2) ISCED 5B: uddannelser af mindst 2 års varighed, der forudsætter en studiekompetencegivende uddannelse og er specifikt erhvervsrettede og 3) ISCED 6: forskningsuddannelser, jf. <http://www.ciriusonline.dk/Default.aspx?ID=9890>.

⁵ ”Uddannelse på bachelorniveau” anvendes i det følgende som betegnelse for ”undergraduate studies” eller studier, der leder til en ”first qualification”.

⁶ <http://eacea.ec.europa.eu/portal/page/portal/Eurydice>.

Der er således via Eurydice-netværket foretaget en rundspørge om brugerbetaling i EU/EØS-landene. Rundspørgen er imidlertid ikke fuldt dækkende, da der fra visse lande er modtaget ufuldstændige/uklare svar eller slet intet svar.

Som supplement til rundspørgen er derfor især inddraget følgende Eurydice-rapporter:

- Landerapporter fra databasen ”Eurybase”⁷.
- ”Key Data on Higher Education in Europe 2007”⁸, 2007

Der gøres opmærksom på, at datagrundlaget er ufuldstændigt i den forstand, at der ikke er lige mange oplysninger tilgængelige om alle lande, ligesom de tilgængelige oplysninger heller ikke alle er helt nye.

3.2 Status for brugerbetaling for videregående uddannelser i EU/EØS-landene

Afgiftssystemer

EU/EØS-landene kan inddeles i tre grupper, hvad angår brugerbetaling for videregående uddannelser på bachelorniveau for studerende fra EU-landene⁹. I den ene gruppe af lande er videregående uddannelse generelt gratis – eller næsten gratis – for de studerende, i den anden gruppe betaler en del af de studerende for deres uddannelse, og i den tredje gruppe opkræves der generelt brugerbetaling af alle studerende. Herudover kan der gælde særlige forhold for 3. landsstuderende i flere af landene.

Første gruppe: Gratis – eller næsten gratis – videregående uddannelse

Gruppen af lande, hvor videregående uddannelse i hvert fald på bachelorniveau generelt er gratis, omfatter Cypern¹⁰, Danmark, Finland, Grækenland, Malta, Norge, Polen, Slovakiet, Slovenien, Storbritannien (kun Skotland)¹¹, Sverige og visse delstater i Tyskland.

⁷ <http://eacea.ec.europa.eu/portal/page/portal/Eurydice/EuryPresentation>.

⁸ <http://eacea.ec.europa.eu/portal/page/portal/Eurydice/Products?sortByCol=5>.

⁹ I flere af de anvendte kilder fremgår det ikke klart, hvordan de enkelte lande behandler henholdsvis egne studerende, studerende fra EU-lande og studerende fra EØS-landene Norge, Island og Liechtenstein for så vidt angår brugerbetaling. I afsnittet ”Afgiftssystemer” lægges imidlertid til grund, at EU-landene behandler egne studerende og studerende fra andre EU-lande på samme måde, jf. EU-rettens principper om fri bevægelighed og ikke-diskrimination på grund af nationalitet. Oplysningerne om, hvordan studerende fra Norge, Island og Liechtenstein behandles i de enkelte EU-lande, er mangelfulde og indgår derfor ikke i gennemgangen i dette afsnit.

For så vidt angår EØS-landene Norge, Island og Liechtenstein fremgår det af rundspørgen i Eurydice-netværket, at disse lande hver især behandler egne studerende, studerende fra EU-lande og studerende fra de øvrige EØS-lande ens for så vidt angår brugerbetaling.

¹⁰ I Cypern fastsætter myndighederne undervisningsafgifter, men myndighederne betaler disse afgifter for studerende fra EU-lande, hvorfor uddannelserne i praksis er gratis.

¹¹ I Storbritannien (Skotland) fastsætter myndighederne undervisningsafgifter, men myndighederne betaler disse afgifter for studerende fra EU/EØS-lande, hvorfor uddannelserne i praksis er gratis.

For en række af landene gælder dog, at der kan forekomme mindre gebyrer til f.eks. en studenterorganisation eller i forbindelse med optagelse på et studium. Dette er tilfældet i Cypern, Finland, Malta, Norge, Slovakiet, Slovenien, Sverige og visse delstater i Tyskland.

I Polen kan der forekomme:

- Gebyr i forbindelse med optagelse på et studium
- Afgifter for programmer/kurser, der gennemføres på fremmedsprog
- Afgifter for kurser, der ikke er en del af studieprogrammet
- Afgifter for kurser, som studerende må tage om.

For flere af landene i denne gruppe gælder det, at de studerende skal betale særlige undervisningsafgifter, når de er blevet forsinkede i deres studium. Dette er tilfældet i Polen, Slovakiet, Slovenien, Storbritannien (Skotland) og i visse tyske delstater¹².

Anden gruppe: Både gratis studiepladser og studiepladser med brugerbetaling
Estland, Letland, Litauen, Rumænien og Ungarn har systemer, som indebærer, at en del af de studerende optages på statsfinansierede studiepladser, mens den anden del selv må betale for deres studier. Således betaler f.eks. ca. 53 % af de studerende i Estland for deres studier, mens 47 % kan studere gratis.

**Ministeriet for Videnskab
Teknologi og Udvikling**

Side 7/7

I Tjekkiet er det gratis at studere på ISCED 5A-uddannelser, dog skal der betales ansøgningsafgift og afgift for studier, der gennemføres på fremmedsprog, mens der opkræves undervisningsafgift for at studere på ISCED 5B-uddannelser.

I Estland, Rumænien, Tjekkiet (ISCED 5A) og Ungarn gælder for de studerende, der er optaget på statsfinansierede studiepladser, at de skal betale særlige undervisningsafgifter, når de er blevet forsinkede i deres studium¹³.

Tredje gruppe: Brugerbetaling på alle studiepladser

Gruppen af lande, hvor der generelt for alle studerende er brugerbetaling for videregående uddannelse, omfatter Belgien, Bulgarien, Frankrig, Irland, Island, Italien, Liechtenstein, Luxembourg, Nederlandene, Portugal, Spanien¹⁴, Storbritannien (England, Wales og Nordirland), visse delstater i Tyskland samt Østrig.

I disse lande skal de studerende løbende betale afgifter for deres studier enten i form af undervisningsafgifter og/eller registreringsgebyr. Andre typer af gebyrer kan også forekomme. I Irland består brugerbetalingen i en særlig årlig ”student services charge”.

I Belgien (flamsktalende del), Italien, Spanien og en enkelt delstat i Tyskland (Niedersachsen) gælder endvidere, at undervisningsafgiften forhøjes, hvis de stu-

---

¹² Oplysningerne om studieafgifter ved forsinkelse bygger primært på rapporten ”Key Data on Higher Education in Europe 2007”.

¹³ Oplysningerne om studieafgifter ved forsinkelse bygger primært på rapporten ”Key Data on Higher Education in Europe 2007”.

¹⁴ Det er dog muligvis gratis at studere på ISCED 5B-uddannelser i Spanien. Oplysningerne herom er modstridende.

derende bliver forsinkede i deres studium. I Irland skal de studerende betale en særlig undervisningsafgift, når de er blevet forsinkede i deres studium¹⁵.

Særligt om 3. landsstuderende

Det fremgår af rundspørgen i Eurydice-netværket, at der i en række af de europæiske lande generelt ikke opkræves specielle afgifter for uddannelse på bachelorniveau for 3. landsstuderende. Dette gælder i den tysktalende del af Belgien, Estland, Finland, Island, Italien, Letland, Liechtenstein, Norge, Sverige, Portugal, Tjekkiet og tilsyneladende for de fleste af de tyske delstater.

I andre lande gælder det, at 3. landsstuderende enten opkræves brugerbetaling, selvom uddannelse er gratis for studerende fra EU-landene eller, at brugerbetalingen for 3. landsstuderende er/kan være højere end brugerbetalingen for studerende fra EU-landene. Denne gruppe omfatter den flamsktalende del af Belgien, Cypern, Danmark, Malta, Nederlandene¹⁶, Polen, Storbritannien (Skotland), Storbritannien (England, Wales og Nordirland)¹⁷ og Østrig. I Grækenland kan ligeledes forekomme en mindre årlig afgift for 3. landsstuderende på bachelorniveau.

**Ministeriet for Videnskab
Teknologi og Udvikling**

Side 8/8

Opsummerende opkræves altså brugerbetaling i form af undervisningsafgifter og/eller andre afgifter for offentlige videregående uddannelser i en stor del af EU/EØS-landene. I tabellen nedenfor gives et overblik over landenes afgiftssystemer.

---

¹⁵ Oplysningerne om studieafgifter ved forsinkelse bygger primært på rapporten "Key Data on Higher Education in Europe 2007".

¹⁶ Det fremgår af rundspørgen i Eurydice-netværket, at schweiziske studerende tilsyneladende behandles som studerende fra EU/EØS-området for så vidt angår brugerbetaling.

¹⁷ Norske statsborgere betragtes som 3. landsstuderende, medmindre de er barn af en EU-borger og har boet i EØS-området i tre år.

Tabel 1: Afgifter i EU/EØS-landene

Land	Afgifter for uddannelse på bachelorniveau for studerende fra EU-lande	Særlige afgifter for 3. landsstuderende
Belgien	Ja, I den flamsktalende del: undervisningsafgift I den fransktalende del: uklart om det er undervisningsafgift eller registreringsafgift I den tysktalende del: undervisningsafgift og registreringsafgift I den flamsktalende del: Forhøjet undervisningsafgift i tilfælde af forsinkelse	Nej for den tysktalende del Ja for den flamsktalende del Ingen oplysninger om den fransktalende del
Bulgarien	Ja, undervisningsafgift og evt. administrative afgifter	Ingen oplysninger
Cypern	Nej, dog tilsyneladende afgift til studenterorganisation, registreringsafgift, administrative afgifter etc.	Ja
Danmark	Nej	Ja
Estland	Ja, undervisningsafgift og evt. andre afgifter for en del af studiepladserne For studerende på statsfinansierede studiepladser: Særlig undervisningsafgift i tilfælde af forsinkelse	Nej
Finland	Nej, dog afgift til studenterorganisation på universiteterne	Nej
Frankrig	Generelt ja, uklart om det er undervisningsafgift eller registreringsafgift	Ingen oplysninger
Grækenland	Nej	Ja, kan forekomme
Irland	Ja, ”student services charge” Særlig undervisningsafgift i tilfælde af forsinkelse	Ingen oplysninger
Island	Ja, registreringsafgift	Nej
Italien	Ja, undervisningsafgift, registreringsafgift, muligvis også andre afgifter Forhøjet undervisningsafgift i tilfælde af forsinkelse	Generelt nej, undtagelser kan dog forekomme
Letland	Ja, undervisningsafgift for en del af studiepladserne Tilsyneladende registreringsafgift for alle studerende	Nej
Liechtenstein	Ja, undervisningsafgift, immatrikulationsafgift, eksamensafgift	Nej
Litauen	Ja, undervisningsafgift for en del af studiepladserne Tilsyneladende registreringsafgift for alle studerende	Ingen oplysninger
Luxembourg	Ja, registreringsafgift	Ingen oplysninger
Malta	Nej, dog optagelsesafgift	Ja
Nederlandene	Ja, undervisningsafgift	Ja
Norge	Nej, dog afgift til studenterorganisation	Nej
Polen	Nej, dog kan forekomme: - Gebyr i forbindelse med optagelse på et studium - Afgifter for programmer/kurser, der gennemføres på fremmedsprog - Afgifter for kurser, der ikke er en del af studieprogrammet samt - Afgifter for kurser, som studerende må tage om. Særlig undervisningsafgift i tilfælde af forsinkelse	Ja
Portugal	Ja, undervisningsafgift, registreringsafgift	Nej
Rumænien	Ja, undervisningsafgift for en del af studiepladserne For studerende på statsfinansierede studiepladser: Særlig undervisningsafgift i tilfælde af forsinkelse Tilsyneladende kan registreringsafgift for alle studerende forekomme	Ingen oplysninger
Slovakiet	Nej, dog gebyr i forbindelse med optagelse på et studium, eksamen mv. Særlig undervisningsafgift i tilfælde af forsinkelse	Ingen oplysninger
Slovenien	Nej, dog gebyr i forbindelse med optagelse på et studium Særlig undervisningsafgift i tilfælde af forsinkelse	Ingen oplysninger
Spanien	Ja, undervisningsafgift, registreringsafgift, admini-	Ingen oplysninger

Ministeriet for Videnskab
Teknologi og Udvikling

Side 9/9

Land	Afgifter for uddannelse på bachelorniveau for studerende fra EU-lande	Særlige afgifter for 3. landsstuderende
	strative afgifter, obligatorisk sygesikring for studerende Forhøjet undervisningsafgift i tilfælde af forsinkelse	
Storbritannien (England, Wales og Nordirland)	Ja, undervisningsafgift	Ja
Storbritannien (Skotland)	Nej Særlig undervisningsafgift i tilfælde af forsinkelse	Ja
Sverige	Nej, dog afgift til studenterorganisation	Nej, men planer om at indføre studieafgift for 3. landsstuderende, jf. afsnit 3.3
Tjekkiet	Ja, undervisningsafgift for ISCED 5B-uddannelser Nej for ISCED 5A-uddannelser, dog ansøgningsafgift og afgift for studier på fremmedsprog ISCED 5A-uddannelser: Særlig undervisningsafgift i tilfælde af forsinkelse	Nej
Tyskland	Ja, i visse delstater Nej, i andre delstater, dog kan mindre administrationsafgifter etc. forekomme Afgifter i Tyskland er nærmere beskrevet i afsnit 3.3	Nej tilsyneladende ikke i de fleste af de tyske delstater
Ungarn	Ja, undervisningsafgift og muligvis administrative afgifter for en del af studiepladserne For studerende på statsfinansierede studiepladser: Særlig undervisningsafgift i tilfælde af forsinkelse	Ingen oplysninger
Østrig	Ja, undervisningsafgift, afgift til studenterorganisation, evt. andre afgifter	Ja

**Ministeriet for Videnskab
Teknologi og Udvikling**

Side 10/10

Afgiftsstørrelser

Afgiftens størrelse varierer meget mellem de lande, som opkræver brugerbetaling i en eller anden form fra egne studerende og studerende fra EU/EØS-lande. Ifølge de tilgængelige oplysninger varierer beløbene således fra 52-96 euro (Finland), 501,67-920,17 euro (Portugal) til 3.862,8 euro (Storbritannien – England, Wales og Nordirland) om året for uddannelse på bachelorniveau.

For så vidt angår 3. landsstuderende varierer afgifternes størrelse endnu mere mellem landene.

I tabellen nedenfor angives de afgiftsstørrelser, som er blevet oplyst af en række af EU/EØS-landene ved rundspørgen i Eurydice-netværket.

Tabel 2: Afgiftsstørrelser i EU/EØS-landene¹⁸

Land	Egne studerende og studerende fra EU/EØS-lande: Brugerbetaling i alt ¹⁹ (euro pr. år)		3. landsstuderende: Brugerbetaling i alt ²⁰ (euro pr. år)	
	Bachelorniveau	Kandidatniveau	Bachelorniveau	Kandidatniveau
Belgien (tysktalende del)	350	Ingen oplysninger	350	Ingen oplysninger
Danmark	Ingen afgift	Ingen afgift	6.000-16.000 ²¹	
Estland	638-2.171	638-4.087	638-2.171	638-4.087
Finland	52-96	Betaling til studenterorganisationer frivillig	52-96	Betaling til studenterorganisationer frivillig
Grækenland	Ingen afgift	Ingen oplysninger	180 i visse tilfælde	Ingen oplysninger
Irland	900 ²²	Uklare oplysninger	Ingen oplysninger	Ingen oplysninger
Island	320,2	320,2	320,2	320,2
Letland	1.383,8-2.449,9	1.835,6-5.358,7	1.383,8-2.449,9	1.835,6-5.358,7
Liechtenstein	944,6	Uklare oplysninger	944,6	Uklare oplysninger
Malta	Ingen afgift ²³	0-1.863,5	7.000-24.000	6.200-12.800
Nederlandene	1.565 ²⁴		Op til 9000 og i visse tilfælde mere	
Portugal	501,67-920,17	1.000-3.500 Masteruddannelser: 2.000-7.500	501,67-920,17	1.000-3.500 Masteruddannelser: 2.000-7.500
Storbritannien (England og Nordirland)	Maks. 3.862,8 ²⁵ (i praksis opkræver de fleste institutioner det maksimale beløb)	Typisk 3.774,8-7.549,5. Visse kurser koster dog væsentlig mere, herunder MBA og klinisk medicin (ca. 22.648,6).	5.033-26.423,3	8.807,8-26.423,3, MBA 5.033- mere end 37.747,6
Storbritannien (Wales)	Maks. 3.862,8 ²⁶ Studerende, der bor og studerer i Wales, skal dog kun betale 1.572,8. Studerende fra England og Nordirland skal betale			

Ministeriet for Videnskab
Teknologi og Udvikling

Side 11/11

¹⁸ Hovedparten af landene har ikke oplyst, hvilket år de anførte afgiftsstørrelser gælder for. I de tilfælde, hvor landene har oplyst dette, angives årstallet i en note til beløbet.

¹⁹ Landenes tilbagemeldinger må forstås således, at der kan være tale om et lovfastsat beløb (Nederlandene, Østrig), et gennemsnit eller et minimum- og maksimumbeløb.

²⁰ Landenes tilbagemeldinger må forstås således, at der kan være tale om et lovfastsat beløb (Østrig), et gennemsnit eller et minimum- og maksimumbeløb.

²¹ For 2008, jf. <http://studyindenmark.dk/downloads/studyindenmark-2008.pdf>

²² For det akademiske år 2008/09. Det er forståelsen, at beløbet gælder for studerende fra EU-landene. Det fremgår ikke af rundspørgen i Eurydice-netværket, hvordan studerende fra EØS-landene Norge, Island og Liechtenstein stilles i Irland for så vidt angår brugerbetaling.

²³ Der opkræves dog en optagelsesafgift, men intet beløb er oplyst.

²⁴ For det akademiske år 2008/09. I det akademiske år 2007/08 var afgiften 1.538 euro. I Nederlandene sondres tilsyneladende ikke mellem bachelor- og kandidatniveau for så vidt angår afgiftsstørrelser.

²⁵ For det akademiske år 2007/08.

²⁶ For det akademiske år 2007/08.

Land	Egne studerende og studerende fra EU/EØS-lande: Brugerbetaling i alt ¹⁹ (euro pr. år)		3. landsstuderende: Brugerbetaling i alt ²⁰ (euro pr. år)	
	Bachelorniveau	Kandidatniveau	Bachelorniveau	Kandidatniveau
	det fulde beløb.			
Tyskland ²⁷	550-1.000	1.000-10.000	550-1.000	1.000-10.000
Ungarn	260-1540 ²⁸		100-8000	
Østrig ²⁹	758,44 ³⁰		1485,16	

Fastsættelse af afgiftsstørrelser

Rundspørgen i Eurydice-netværket har vist, at måden, hvorpå afgiftsstørrelser fastsættes, varierer fra land til land.

I Nederlandene og Østrig er undervisningsafgiftens størrelse fastsat ved lov.

For uddannelse på bachelorniveau i den tysktalende del af Belgien er registreringsgebyrets størrelse fastsat ved lov, ligesom der ved lov er fastsat en øvre beløbsgrænse for den undervisningsafgift, som uddannelsesinstitutionerne opkræver.

I Portugal og i Storbritannien (England, Wales og Nordirland) for så vidt angår uddannelse på bachelorniveau bestemmer uddannelsesinstitutionerne afgiftsstørrelsen indenfor en ramme, som er fastsat fra centralt hold. Det samme gør sig gældende i Tjekkiet i de tilfælde, hvor der opkræves afgifter. I Storbritannien (England, Wales og Nordirland) er undervisningsafgifterne for uddannelse på kandidatniveau ikke reguleret fra centralt hold.

I Polen fastsættes afgifter i forbindelse med optagelsesprocessen årligt af undervisningsministeren. I de øvrige begrænsede tilfælde, hvor der opkræves afgifter, fastsætter uddannelsesinstitutionerne selv beløbene, som dog ikke må overstige institutionernes omkostninger ved at udbyde det pågældende program eller kursus.

I Estland, Letland og Ungarn kan uddannelsesinstitutionerne frit fastsætte afgifter for den del af studiepladserne, hvor der opkræves undervisningsafgift.

I en række af de lande, hvor der (kan) opkræves særlige afgifter for 3. landsstuderende, kan uddannelsesinstitutionerne frit fastsætte undervisningsafgifter for disse. Det gælder i Nederlandene, Polen, Storbritannien (England, Wales og Nordirland) og Storbritannien (Skotland). I den flamsktalende del af Belgien er der heller ingen øvre grænse for undervisningsafgiftens størrelse, men uddannelsesinsti-

²⁷ Gælder for de af de tyske delstater, der opkræver brugerbetaling.

²⁸ Gælder for den del af de studerende fra Ungarn og andre EU-lande, der selv betaler for deres uddannelse. Der sondres ikke mellem bachelor- og kandidatniveau for så vidt angår afgiftsstørrelser.

²⁹ Beløbet omfatter kun undervisningsafgift, ikke afgift til studenterorganisation etc.

³⁰ Beløbet gælder i hvert fald for studerende fra EU-lande og formodes også at gælde for studerende fra EØS-landene Norge, Island og Liechtenstein, omend det fremgår ikke af rundspørgen i Eurydice-netværket.

tutionerne skal dog begrunde, hvorfor afgiften er højere end den ”normale” undervisningsafgift. De tilgængelige oplysninger om Østrig indikerer, at størrelsen af afgiften for 3. landsstuderende er fastsat ved lov.

**Ministeriet for Videnskab
Teknologi og Udvikling**

Side 13/13

Studiestøtte

I forlængelse af ovenstående gennemgang af afgiftssystemer og afgiftsstørrelser i forbindelse med offentlige videregående uddannelser i EU/EØS-landene, belyses mulighederne for studiestøtte til studerende kort i det følgende.

I samtlige EU/EØS-lande findes der økonomiske støtteordninger for de studerende på videregående uddannelser. Landene imellem er der imidlertid stor forskel på, hvor stor en andel af studenterspopulationen, der har adgang til studiestøtte, ligesom der er stor forskel på støttens størrelse.

De mest almindelige ordninger er direkte støtte til de studerende i form af stipendier ("grants" eller "scholarships") og favorable studielån.

De vigtigste kriterier ved tildeling af stipendier synes at være:

- Den studerendes sociale situation (den studerendes eller dennes families indkomst og aktiver, familiestørrelse etc.) og/eller
- Den studerendes faglige indsats (karakterer, tilfredsstillende gennemførelse af studierne).

I flere lande findes også særlige stipendier til handicappede, forældreløse og studerende med børn etc.

I de fleste af EU/EØS-landene eksisterer udover stipendieordninger også favorable låneordninger. Lånene skal generelt først tilbagebetales efter færdiggørelse af studierne. I en række lande kan studielån eftergives helt eller delvis på visse betingelser, f.eks. hvis den studerende har færdiggjort sin uddannelse inden for den fastsatte tidsramme, hvis den tidligere studerendes indkomst er utilstrækkelig, hvis låntageren er blevet for gammel etc.

Derudover har mange af EU/EØS-landene en række indirekte støtteordninger. De mest udbredte er skattefordele for de studerende eller de studerendes forældre, gratis sygesikring samt rabat på offentlig transport og kulturelle aktiviteter.

3.3 Ændringer i brugerbetaling på videregående uddannelser i EU/EØS-landene

På baggrund af de tilgængelige oplysninger er det vanskeligt med sikkerhed at fastslå en generel tendens i EU/EØS-landene, hvad angår brugerbetaling for videregående uddannelse.

Nedenfor belyses eksempler på ændringer – eller overvejelser om ændringer – i forbindelse med brugerbetaling for videregående uddannelse i fire europæiske lande.

Eksempel 1: Indførelse af studieafgift i visse delstater i Tyskland³¹

En ændring af den tyske rammelovgivning om højere uddannelse ("German Higher Education Framework Law") i 2002 under den socialdemokratiske koalitionsregering omfattede et eksplicit forbud mod afgifter for uddannelser på bachelorniveau. Seks tyske delstater – alle ledet af kristendemokrater eller en konservativ koalition – anlagde sag ved den tyske forfatningsdomstol, da de mente, at der var tale om forfatningsstridig indblanding på et område, som var delstaternes ansvar. I januar 2005 erklærede forfatningsdomstolen forbuddet mod afgifter forfatningsstridigt og tillod delstaterne at opkræve afgifter.

Der opkræves således nu undervisningsafgift i seks ud af de 16 tyske delstater, nemlig Baden-Württemberg, Bayern, Hamburg, Niedersachsen, Nordrhein-Westfalen og Saarland. I Hamburg er det netop vedtaget at sætte undervisningsafgiften ned fra 500 euro pr. semester til 375 euro for tyske studerende og studerende fra EU/EØS-landene. I Sachsen-Anhalt og Thüringen (samt muligvis i andre delstater) opkræves kun undervisningsafgift for studerende, der har overskredet den normerede studietid. I Niedersachsen opkræves forhøjet undervisningsafgift for studerende, hvis studier har trukket ud. Hessen, hvor der hidtil også er blevet opkrævet undervisningsafgift, afskaffede dette i juni 2008.

Endvidere opkræves/kan opkræves et mindre administrationsgebyr i ni delstater enten i kombination med undervisningsafgift (Baden-Württemberg, Bayern, Hamburg og Niedersachsen) eller alene/sammen med andre afgifter (Berlin, Brandenburg, Bremen, Schleswig-Holstein og Thüringen).

I Rheinland-Pfalz, Sachsen, Sachsen-Anhalt og Thüringen opkræves/kan opkræves et særligt gebyr for et supplerende studium/studium nummer to.

Andre gebyrer kan også forekomme.

³¹ Beskrivelsen bygger delvist på artiklen "Tuition Fee Reform in Germany", IAU-Horizons, vol. 12 n° 2, maj 2006, <http://www.unesco.org/iau/newsletters/iaunew12-2-en.pdf>.

Eksempel 2: Indførelse og siden afskaffelse igen af studieafgift i Østrig

Fra 1995 til 2001 skulle 3. landsstuderende betale en afgift ("student fee") på 560 euro om året. Siden 2001 har østrigske studerende og studerende fra EU-lande skullet betale en afgift, som nu er på 758,44 euro om året³², mens afgiften for 3. landsstuderende er hævet til 1485,16 euro om året.

Som årsager til indførelse af denne studieafgift er der ved rundspørgen i Eurydice-netværket bl.a. blevet oplyst:

- Manglende strukturelle reformer på universiteterne
- Manglende incitamenter til kvalitetsforbedringer og konkurrence
- Højt frafald.

Senest har det østrigske parlament den 24. september 2008 besluttet generelt at afskaffe studieafgiften for såvel østrigske studerende, studerende fra EU-lande og 3. landsstuderende. Det vides ikke, hvornår denne ændring træder i kraft.

Eksempel 3: Afskaffelse af undervisningsafgift i Storbritannien (Skotland)

Ved etableringen af det regionale parlament i Skotland i 1999 blev kompetencen på uddannelsesområdet overdraget hertil. Gratis uddannelse (i hvert fald på bachelorniveau) med henblik på at udvide adgangen til uddannelse indgik i programmet for den nye parlamentariske koalition i det skotske parlament.

Eksempel 4: Planer om at indføre studieafgift for 3. landsstuderende i Sverige

I 2006 udarbejdede den såkaldte Studieavgiftsutredningen betænkningen "Studieavgifter i högskolan"³³. Heri foreslås en ny paragraf i högskolelagen, som fastslår, at afgiftsfrihed skal gælde for svenske studerende og studerende fra de øvrige EØS-lande, og som samtidig giver regeringen eller en myndighed, som regeringen udpeger, ret til at træffe beslutning om afgifter for studerende fra andre lande.

Ifølge oplysninger fremkommet ved rundspørgen i Eurydice-netværket er det hensigten, at et regeringsforslag ("proposition") om indførelse af studieafgifter for 3. landsstuderende skal oversendes til riksdagen i løbet af efteråret 2008. Det nærmere indhold i forslaget kendes ikke. Det er endvidere oplyst, at det er forventningen, at studieavgiftsreformen vil kunne suppleres med et stipendiesystem.

3.4 Konklusion

Gennemgangen viser, at der opkræves brugerbetaling i form af undervisningsafgifter og/eller andre afgifter for offentlige videregående uddannelser i en stor del af de europæiske lande. Imidlertid er der forskel på, hvordan de enkelte lande har indrettet brugerbetalingssystemet, og på, hvor store beløb der opkræves.

³² Beløbet formodes også at gælde for studerende fra EØS-landene Norge, Island og Liechtenstein, omend det ikke fremgår af rundspørgen i Eurydice-netværket.

³³ <http://www.regeringen.se/content/1/c6/05/71/00/9316e296.pdf>.